

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศในตลอดช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 (พ.ศ.2504-2539) ที่ผ่านมานั้น ประเทศไทยได้มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เป็นสำคัญโดยการส่งเสริมการผลิตภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม เพื่อตอบสนองทางการค้า การส่งออกและการบริโภคของประชากรโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในส่วนภาคเกษตรกรรมนั้น รัฐได้นำการเกษตรแผนใหม่เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้มากที่สุด ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการ ปฏิวัติเขียว (The Green Revolution) จากภายนอกประเทศ โดยการขยายพื้นที่เพาะปลูก เน้นการ ผลิตพืชเชิงเดี่ยว (Monoculture) และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้ปริมาณ และคุณภาพสูงสุด เช่น การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสารเคมีสังเคราะห์ อื่นๆ การใช้เครื่องจักรกลที่ทันสมัย เป็นต้น ซึ่งการทำเกษตรกรรมรูปแบบดังกล่าวนี้ได้ก่อ ผลกระทบตามมามากมาย เช่น การลดลงของพื้นที่ป่าของประเทศ ปัญหาสุขภาพของผู้ผลิตคือ เกษตรกรและผู้บริโภคที่ได้รับสารพิษตกค้างจากผลผลิตทางการเกษตร การใช้สารเคมีในการบำรุง ดินและป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างเข้มข้นทำให้เกิดปัญหาสารเคมีตกค้างใน ดิน น้ำ และอากาศ ซึ่ง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาทำให้เกิดภาวะขาดความสมดุลตามธรรมชาติ ในขณะที่การดื้อยา ของแมลงและโรคพืชก็เพิ่มขึ้นทำให้ต้องเพิ่มปริมาณการใช้สารเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ยังทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรหายไป และที่สำคัญ เกษตรกรต้องตกอยู่ในภาวะหนี้สินเนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นจนไม่คุ้มทุน ทำให้เกิดการ ละทิ้งถิ่นฐานเคลื่อนย้ายแรงงานสู่เมืองหลวงส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นลูกโซ่ต่อไป

การใช้สารเคมีในการปรับปรุงบำรุงดินและการป้องกันกำจัดศัตรูพืชส่งผลกระทบต่อ สุขภาพของเกษตรกร สมาชิกในครอบครัว สัตว์เลี้ยงตลอดจนผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณ ใกล้เคียง เกษตรกรที่ใช้สารเคมีอย่างไม่ถูกต้องทำให้ตนเองเจ็บป่วยด้วยอาการที่เกิดจากพิษของ สารเคมี จะเห็นว่ามีคนไทยได้รับสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชแล้วเกิดพิษต่อร่างกายในช่วงปี พ.ศ. 2540-2544 จำนวน 3,297 , 4,398 , 4,169 , 3,109 และ 2,653 ราย คิดเป็นอัตราป่วย เท่ากับ 5.42, 7.16, 6.76, 5.02, และ 4.27 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิต

คิดเป็นอัตราป่วยตายร้อยละ 1.03, 0.34, 0.74, 0.68, และ 0.56 ตามลำดับ (กองระบาดวิทยา, 2544) นอกเหนือจากเกษตรกรผู้ผลิตแล้วผู้บริโภคก็เป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะได้รับสารเคมีเช่นกัน ดังข้อมูลการตรวจสารเคมีตกค้างจากการสุ่มเก็บตัวอย่างพืชผักในท้องที่จังหวัดต่างๆ จำนวน 3,115 ตัวอย่าง พบว่ามีสารตกค้างมากถึงร้อยละ 36 ซึ่งในจำนวนนี้ร้อยละ 6 เป็นการตกค้างในระดับที่ไม่ปลอดภัย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2545) นอกจากผู้ผลิตและผู้บริโภคแล้ว การใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นยังทำให้สารพิษตกค้างในดิน น้ำ ผลไม้ พืชผัก และพืชไร่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและห่วงโซ่อาหาร โดยสารเคมีเข้าไปทำลายสัตว์และพืชที่มีประโยชน์ในธรรมชาติ เช่น ผึ้งหรือแมลงที่ช่วยผสมเกสรดอกไม้ ไล่เดือนและจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ต่อดิน วัชพืชคลุมดินทำให้หน้าดินพังทลาย แมลงศัตรูธรรมชาติของศัตรูพืช เช่น ตัวห้ำ ตัวเบียน ในขณะที่เดียวกันยังทำให้แมลงศัตรูพืชสร้างความต้านทานต่อสารเคมีป้องกันศัตรูพืชเป็นเหตุให้ต้องเพิ่มปริมาณการใช้ยามากขึ้นไปอีก นอกจากนี้แล้วสารเคมีที่ตกค้างในดินและที่ปลิวอยู่ในอากาศเมื่อถูกชะล้างโดยน้ำฝนลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้สารเคมีสะสมเพิ่มขึ้นใน น้ำ สารแขวนลอย ตลอดจน พืชและสัตว์น้ำ เมื่อถูกถ่ายเทลงสู่ทะเลก็สะสมในสัตว์ทะเลและแพลงก์ตอน ทำให้สัตว์ปีกที่กินสัตว์น้ำหรือแมลงเป็นอาหารได้รับสารพิษ ซึ่งทำให้ไขมีความเปราะบางไม่สามารถฟักเป็นตัวได้ (บรรพต ฌ ป้อมเพชร, 2524) และก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องในห่วงโซ่อาหารเป็นทอดๆ ต่อไป

การเห็นตัวอย่างพิษภัยของการใช้สารเคมีในการผลิตภาคเกษตรที่ต่อเนื่อง และยาวนาน ทำให้ผู้คนเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค จะเห็นได้จากในปัจจุบันผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารเคมี และมาจากกระบวนการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมเป็นที่ต้องการของตลาดโลก ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยค่อนข้างสูงประมาณ 5-40 เปอร์เซ็นต์ และมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอนาคต (ลำออง เกตุวารการณ, 2546) ในขณะเดียวกันก็พบว่าตลาดมีการกีดกันสินค้าการเกษตรที่ผลิตโดยกระบวนการที่ไม่สะอาดและทำลายสิ่งแวดล้อม

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้บุคคลหรือองค์กรหลายฝ่าย เกิดความพยายามแสวงหาทางออกให้กับสังคมจนเกิดเป็นกลุ่มเกษตรกรทางเลือกที่มีพื้นฐานปรัชญาแบบองค์รวม ยึดเอาธรรมชาติเป็นแบบจำลองของระบบเกษตร เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน ทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรในการผลิตพืชผักปลอดภัยคือ ระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นระบบที่ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช วัชพืช หรือในการกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืช ตลอดจนไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการปรับปรุงบำรุงดิน แต่ให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน และระบบนิเวศ รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ กลุ่มเกษตรอินทรีย์นี้มีบทบาทมากในสังคมไทยที่สามารถผลักดันให้กลายเป็นนโยบายของรัฐ จนเริ่มปรากฏชัดเจนใน

ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (ปี พ.ศ. 2540-2544) โดยเป้าหมายสำคัญของแผนคือ ขยายพื้นที่เกษตรยั่งยืนให้มีพื้นที่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั่วประเทศ และปัจจุบันในแผนฯ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ภาครัฐได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการเกษตรยั่งยืนไว้เพิ่มเติมคือ ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน โดยให้เกษตรกรเรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร โดยการสนับสนุนจากภาครัฐและขยายพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน เพื่อสร้างคุณภาพของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายเพื่อผลักดันให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรที่ปลอดภัยนั้น ยังประสบปัญหาทั้งด้านเทคนิคและกระบวนการอยู่มาก จึงทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ได้ยังไม่มากเท่าที่ควร จะเห็นได้จากจนถึงปี พ.ศ. 2545 ประเทศไทยมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์เพียง 25,000 ไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.02 ของพื้นที่เกษตรทั่วประเทศเท่านั้น นอกจากนั้นด้านผลผลิตรวมเมื่อเทียบกับระดับโลกและเอเชียแล้วประเทศไทยยังถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ค่อนข้างต่ำคือ อันดับที่ 67 และ 9 ตามลำดับ (กรีนเนท/มูลนิธิสายใยแผ่นดิน, 2546)

ในส่วนของจังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญอยู่หลายแห่ง เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอคอกอยสะเก็ด กลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอแม่แตง และกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอแมริม เป็นต้น ซึ่งการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์นี้ เกิดจากการที่เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเชื่อมโยงกับเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน โดยการเข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน การประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการที่ตลาดเริ่มมีอุปสงค์ต่อผลิตผลทางการเกษตรที่ปลอดภัยพืชมมากขึ้น (วัชรา ปิ่นทอง, 2543) เกษตรกรตำบลสะดง อำเภอแมริม เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของกลุ่มเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ได้ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมชัดเจน จนได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ผลิตผลทางการเกษตรจากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ในปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ซึ่งพบว่ามีเกษตรกรถึง 6 หมู่บ้านที่ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 75 ของหมู่บ้านทั้งตำบล (วัฒนา ทาปลุก, 2546) ความสำเร็จและการดำเนินงานที่โดดเด่นของเกษตรกรในพื้นที่นี้เองได้มีส่วนสำคัญในการส่งผลให้ผู้นำเกษตรอินทรีย์ของพื้นที่ได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธานกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์มูลนิธิสายใยแผ่นดินของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำการปรับเปลี่ยนตลอดจนเป็นศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ในการที่จะขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์ของภาคเหนือให้เพิ่มมากขึ้นต่อไป การปรับเปลี่ยนของกลุ่มเกษตรกรมาทำเกษตรอินทรีย์นี้ นับว่าเป็นการเคลื่อนไหวของคนในชุมชนที่นำสนใจติดตามศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ผู้ศึกษาจึงเกิดคำถามการวิจัยถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรของเกษตรกรดังนี้

คำถามการวิจัย

1. สภาพการทำเกษตรกรรมในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรบ้านนาหึก ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็น ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต และผลผลิตเป็นอย่างไร

2. ปัจจัยใดบ้างที่เป็นสาเหตุให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนจากการทำเกษตรแบบเคมี มาทำเกษตรกรรมในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

3. กระบวนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรจากเกษตรเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างไร

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาปรากฏการณ์การปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยหวังว่าผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนเพื่อพัฒนาการผลิตพืชผักให้ปลอดภัยต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตและคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีในลำดับต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการทำเกษตรกรรมในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ ในประเด็น ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต และผลผลิต ของเกษตรกรในชุมชน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในชุมชน

3. เพื่อศึกษากระบวนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในชุมชน

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ในการศึกษารั้งนี้คือ บ้านนาหึก ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 190 ครัวเรือน โดยมีเหตุผลที่เลือกหมู่บ้านดังกล่าวเป็นพื้นที่ทำการศึกษาคือ

- เป็นหมู่บ้านที่เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันทำเกษตรอินทรีย์อย่างชัดเจน
- เป็นหมู่บ้านที่มีการเริ่มต้นรวมกลุ่มกันก่อนหมู่บ้านอื่นในเขตตำบล

จนประสบความสำเร็จได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในผลผลิตทางการเกษตร

- สภาพชุมชนมีการติดต่อคมนาคมขนส่งกับภายนอกได้สะดวก ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้หลายทิศทาง

1.3.2 ขอบเขตของเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาดังนี้

1. การทำเกษตรกรรมในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ ในประเด็น ปัจจัยการผลิต กรรมวิธีการผลิต และผลผลิต ของเกษตรกรในชุมชน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกรในชุมชน ประกอบด้วย

- ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การได้เรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ขนาดการถือครองที่ดินทำการเกษตรของครอบครัว และแรงงานในครอบครัว

- ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรอื่นๆ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์ ความสัมพันธ์เครือญาติหรือเพื่อนบ้าน ความเหมาะสมของเทคโนโลยีอินทรีย์ชีวภาพ

- ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ต้นทุน รายได้ การตลาด

- ปัจจัยทางด้านระบบนิเวศวิทยาชุมชน ได้แก่ สภาพพื้นที่ สภาพของดิน น้ำ อากาศ พืชและสัตว์

3. กระบวนการปรับเปลี่ยนได้แก่ เหตุการณ์หรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นกลไกที่ต่อเนื่องในแต่ละขั้นตอน เริ่มจาก การรับรู้ ความสนใจ การไตร่ตรอง การทดลองทำ และการยอมรับนำไปปฏิบัติ

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาดำเนินการศึกษาวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน ซึ่งเริ่มจากเดือน มีนาคม พ.ศ. 2547-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการทำเกษตร หมายถึง การทำเกษตรกรรมที่มีการใช้ ปัจจัยการผลิต มีกรรมวิธีการในการผลิต และผลผลิตที่ได้แตกต่างกัน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรกรรม จากเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์ หมายถึง รูปแบบการทำเกษตรกรรมด้านการปลูกพืชของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา เช่น การปลูกข้าว พืชผักสวนครัว และพืชไร่ ที่ไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกัน

กำจัดศัตรูพืช และวัชพืช ตลอดจนฮอร์โมนกระตุ้นการเจริญเติบโต ในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต แต่ให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน และความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช และระบบนิเวศ โดยการประยุกต์ใช้วัสดุจากธรรมชาติเพื่อเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานโรคของพืช เช่น การใช้เศษซากพืช ซากสัตว์ มูลสัตว์ มาทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยพืชสดในการปรับปรุงบำรุงดิน การใช้สารสกัดปราบศัตรูพืชจากสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งการทำเกษตรกรรมในรูปแบบนี้มีส่วนสำคัญในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ตลอดจนสุขภาพที่ดีของผู้ผลิตและผู้บริโภค

เกษตรเคมี หมายถึง รูปแบบการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา ที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน ใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชและปราบวัชพืช ตลอดจนการใช้เวชภัณฑ์ที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ในการบำรุงการเจริญเติบโตในกระบวนการผลิต เช่น การปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว และพืชไร่ โดยเป้าหมายสำคัญคือ การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้ได้มากที่สุด ซึ่งการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตนี้ทำให้มีอันตรายต่อสุขภาพผู้ผลิตและผู้บริโภค อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของดินและสภาพแวดล้อมทั้ง ในบริเวณฟาร์มและบริเวณใกล้เคียง ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพเสื่อมถอยทำให้สมดุลระบบนิเวศเสียไป

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตร หมายถึง สาเหตุต่างๆ ที่เป็นสิ่งดึงดูด ผลักดัน หรือสนับสนุนให้เกษตรกรเกิดการตัดสินใจปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรกรรม จากเกษตรเคมีมาทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และระบบนิเวศวิทยาชุมชน

ปัจจัยทางด้านบุคคล หมายถึง องค์ประกอบของสภาพที่เป็นอยู่ของบุคคลในครอบครัว และชุมชนที่มีผลให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ การได้เรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ปัญหาสุขภาพอนามัยที่เกิดจากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ขนาดการถือครองที่ดินของครัวเรือน และแรงงานในครอบครัว

ปัจจัยทางด้านสังคม หมายถึง องค์ประกอบของสภาพที่เป็นอยู่ของสังคมที่มีผลให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรอื่นๆ การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความสัมพันธ์เครือข่ายหรือเพื่อนบ้าน ความเหมาะสมของเทคโนโลยีอินทรีย์ชีวภาพ

ความเหมาะสมของเทคโนโลยีอินทรีย์ชีวภาพ หมายถึง เทคโนโลยีที่นำมาใช้จัดการปัจจัยการผลิตและกรรมวิธีการผลิตของการทำเกษตรอินทรีย์ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และลักษณะทางกายภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นคนในชุมชนสามารถปฏิบัติได้และเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อนในการ

นำไปใช้ เห็นผลได้ง่าย ตลอดจนใช้ต้นทุนต่ำและประหยัดเวลา เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์ การทำสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง องค์ประกอบของสภาพที่เป็นอยู่ของเศรษฐกิจที่มีผลให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ต้นทุน-กำไร รายได้ การตลาด

ปัจจัยทางด้านระบบนิเวศชุมชน หมายถึง องค์ประกอบที่เป็นอยู่ของสภาพความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน ที่มีส่วนเอื้อต่อการทำเกษตรกรรมหรือมีส่วนในการผลักดันให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ เช่น สภาพพื้นที่ สภาพของดิน น้ำ อากาศ พันธุ์พืชและสัตว์

กระบวนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตร หมายถึง กิจกรรม หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นกลไกที่ต่อเนื่องในขั้นตอนและเวลาที่ต่างกัน จนส่งผลให้เกษตรกรตัดสินใจเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำเกษตรจากเกษตรเคมีไปเป็นเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเริ่มจาก ขั้นเริ่มรู้ มาสู่ ความสนใจ การไตร่ตรอง การทดลองทำ จนถึงการยอมรับนำไปปฏิบัติ